

T r o c h u   v z p o m í n á n í

Rudolfu Havlovi že je sedmdesát? To přece není možné! Když někoho potkáváme denně více než čtvrtstoletí, ani si neuvědomujeme, jak ten čas utíká.

Rudolfa Havla jsem poznala při jednosemestrovém kurzu textologie v roce 1955, který bohužel nedokončil, protože onemocněl. Velmi brzy jsem se s ním však setkala znovu, už po svém absolutoriu, když jsem nastoupila do literárního archívu Národního muzea, který tehdy vedl Dr. Karel Švehla, ředitel knihovny Národního muzea a zároveň Havlův kolega z brněnské filozofické fakulty. Od té doby - vzhledem k tomu, že literární archív i Ústav pro českou literaturu ČSAV měly od počátku padesátých let stejné sídlo, budovu bývalého strahovského kláštera - jsem neztratila Rudolfa Havla z očí, protože ani v posledních deseti letech, kdy už je v důchodu, nepřestal pracovat jako badatel a spolupracovník obou těchto ústavů. Měla jsem možnost pozorovat ho při práci velmi různorodé, ať už jako vědeckého tajemníka Ústavu pro českou literaturu, vždy energického, pohotového, a přece stojícího spíše stranou (často zbytečně, z přílišné skromnosti), nebo jako trpělivého a houževnatého badatele ve fondech literárního archívu, nebo jako nesmírně pečlivého a kultivovaného textologa a editora. Jakmile se nějaká akce nebo společná práce, k níž dal podnět nebou kterou přímo zorganizoval, dostala do pohybu, ponechával jiným,

aby se postavili do čela dalšího úsilí, kolegům, kteří zastávali navenek významnější funkce nebo jejichž jména měla - třeba jen dočasně - výraznější zvuk. Nechci tím tvrdit, že si jeho práci přisvojovali vědomě, rozhodně se však často stávalo, že ona původní iniciativa a ona černá, denní dřina, bez níž by se neobešli, ano bez níž by většina velkých děl nespátřila světlo světa, nebyla jimi po právu a spravedlivě oceněna.

Zásluhy Rudolfa Havla jsou velmi značné, i když snad nejsou na první pohled patrné pro ty, kdo nebyli "u toho". Považuji za svou povinnost zmínit se aspoň o těch, o nichž vím z vlastní zkušenosti. Byl to Rudolf Havel, který si byl od počátku dobře vědom toho, jaký význam má literární archiv jako materiálová základna pro studium dějin české literatury. Proto mu a jeho pracovníkům věnoval mnoho nezištné pozornosti a pomoci. Bez jeho osobní podpory by například nevznikl ani Sborník národního muzea, řada C-literární historie, na jehož koncepci i reálné podobě měl výrazný podíl. Později dal odbornou radou i svými příspěvky základní ráz nově vzniklému sborníku Literární archiv, který vydává Památník národního písemnictví od roku 1964 (po převzetí sbírek literárního archivu od Národního muzea). Literární archiv vděčí Rudolfu Havlovi především za nebývalý rozvoj svých sbírkových fondů. Pozorně sledoval a usměrňoval akviziční politiku literárního archivu již v době, kdy archiv bojoval o své osamostatnění v rámci knihovny Národního

muzea; ještě bezprostřednější a hlubší byl jeho vliv na podobu literárního archívu později, když se stal součástí Památníku národního písemnictví a jeho sbírky se začaly prudce rozrůstat. Rudolf Havel jako tehdejší vědecký tajemník Ústavu pro českou literaturu ČSAV dosáhl užšího sepětí obou pracovišť a intenzivnějšího využívání archívních fondů pro literárně historickou práci, a to v období, kdy se práce s archívním materiálem poněkud podceňovala. Byl a zůstal dodnes nejvýznamnějším, protože nejstálejším, nejzkušenějším a osobně nejangažovanějším členem nákupní komise literárního archívu. Jeho široký rozhled a mnohostranné vzdělání, jeho osobní styky v literárních a kulturních kruzích a v neposlední řadě jeho jedinečný cit pro badatelskou hodnotu pramenného materiálu umožnily literárnímu archívu získat celou řadu korespondencí, rukopisů i celých písemných pozůstatků mimořádného významu. Právě osobnost Rudolfa Havla otevřela pracovníkům literárního archívu mnohé zavřené dveře. Jeho osobní přátelské vztahy k mnoha významným osobnostem - od Ivana Olbrachta a Antonína Zápotockého až po Karla Konráda, Karla Nového, Vladimíra Holana, Jaroslava Seiferta aj. - dávají kulturní veřejnosti záruku, že výsledky jejich celoživotní práce se dostávají do dobrých rukou. Havlovy osobní styky jsou dány jeho širokými kulturními zájmy: mezi jeho přátele patří nejen spisovatelé a básníci, ale i všichni ostatní pracovníci v oblasti literatury v nejširším smyslu slova - redaktoři, nakladatelští pracovníci, literární vědci, kritici, sběra-

telé, a také osobní přátelé a spolupracovníci známých osobností naší kultury, kteří se na jejich práci nějakým způsobem podíleli a přispívali k vytváření celkové kulturní atmosféry té které historické etapy. Pověstné jsou v tomto smyslu zápisníky, do nichž si Rudolf Havel zaznamenává všechny údaje, které pokládá za důležité nejen pro svou práci, ale i pro práci jiných literárních badatelů. Jen ten, kdo pracuje po dlouhou dobu s literárně historickým materiálem, dovede plně ocenit význam této mnohaleté vytrvalé dokumentační práce. Vždyť objasnit dobovou narážku v dopise, určit dávno zapadlé jméno nebo pseudonym apod. je velmi důležitou, byť často nedoceňovanou součástí naší každodenní odborné činnosti.

Rudolf Havel znamenal pro mladší generaci příklad a výzvu ještě v jiném smyslu - dal podnět a směr soustavnému využívání archívních fondů, a to jak ve smyslu metodickém, tím, že podstatnou měrou přispěl ke kodifikaci edičních zásad a vypracování nových norem pro vydávání klasických děl české literatury (významnou roli sehrál při přípravě příručky Editor a text z roku 1971), tak prakticky, svým osobním podílem na vydávání literárních památek, korespondencí a jiných dokumentů, které dokreslují vývoj novodobé české literatury. Je třeba zdůraznit, že Rudolf Havel přitom nestál nikdy na stanovisku uzce odbornickém, nýbrž přistupoval k svým úkolům z hlediska potřeb naší národní kultury.

Nesmíme opominout ani další impulz, impulz, který dal

Rudolf Havel práci literárně slovníkářské. Jako vydavatel (v posledních desetiletích jistě jeden z nejplodnějších) dobře věděl, s jakými obtížemi se setkává každý, kdo pracuje v této oblasti: na každém kroku naráží na neznámá jména, nejasné narážky, nedatovaná vydání, nejasné skutečnosti. Jak nedokonalé, mezerovité jsou dostupné biografické a bibliografické pomůcky - pokud nechybějí vůbec! Při Havlově pojetí literárně historické práce je jen přirozené, že byl hybnou silou při vzniku Slovníku českých spisovatelů z roku 1964, vlastně jediného novodobého slovníku toho druhu. Je naší samozřejmou pracovní pomůckou; teprve představa, že bychom ho neměli, nám umožňuje spravedlivě ocenit jeho význam.

Rudolf Havel nás učil úctě k faktům, úctě k nenápadné, vytrvalé a z hlediska vnějšího efektu nepřitažlivé práci literárně historické, biografické, editorské apod. Tolik se toho dnes mluví o nových koncepcích literárně vědné práce založených na poznatcích teorie informací, využívajících moderní výpočetní techniku apod. Ale málokdo si uvědomuje, že k tomu, aby vůbec mohla vzniknout podobná automatizovaná informační základna, tu musí být desítky a stovky pracovníků typu Rudolfa Havla, kteří pro ni zpracují dostatek spolehlivých a relevantních počátečních informací. Je nepochybné, že schopnosti i talent Rudolfa Havla daleko překračovaly všechny tyto uzce služebné úkoly, a věnoval-li přesto většinu své energie a času tomu, aby vytvářel lepší podmínky a větší prostor pro prá-

ci jiných, svých kolegů a přátel, docházelo k tomu pravděpodobně proto, že ho neustále někdo potřeboval jako pomocníka, rádce, spolupracovníka a přítele a on nedokázal ve své skromnosti a obětavosti odřící, a tak pomáhal ostatním i za cenu odložení vlastní práce. V širokém povědomí literární veřejnosti se stalo jméno Rudolfa Havla pojmem zaručujícím vysokou odbornost, důkladnou erudici, všestrannou důvěryhodnost a neumdlévající důkladnost. A těžko by se dalo i jen vypočítat, k čemu všemu dal popud, co vše by bez jeho spolupráce uvázlo hned ve svých počátcích. To, co je pro většinu lidí jen úmornou dřinou nebo pouhým řemeslem a rutinou, je pro Rudolfa Havla tvůrčí a inspirující činností, které dává své srdce. Na každé jeho práci poznáváme jeho osobnost, jeho spontánní zaujetí pro skutečné hodnoty, jeho duševní pružnost a energii, jenž jsou charakteristické i pro jeho osobní vystupování. Rudolf Havel je nadto laskavý člověk, který dokáže ocenit práci svých kolegů, aniž slevuje ze svých vysokých nároků, a který je vždy připraven pomoci radou i činem. A snad proto ho máme tak upřímně rádi.

J a r m i l a M o u r k o v á